C/2024/6821

29.11.2024 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от 21 октомври 2024 година

относно икономическата, бюджетната, трудовата и структурната политика на Латвия

(C/2024/6821)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([1]), и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета ([2]), с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост („Механизмът“), влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По линия на Механизма се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от Съюза. В съответствие с приоритетите на европейския семестър за координация на икономическите политики Механизмът спомага за постигането на икономическо и социално възстановяване и за изпълнението на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално реформи и инвестиции за насърчаването на екологичния и цифровия преход и за укрепването на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на Съюза и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

(2) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета ([3]) („Регламентът REPowerEU“), приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на Съюза от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще спомогне за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на Съюза, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Латвия добави нова глава за REPowerEU към своя национален план за възстановяване и устойчивост, за да финансира ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU.

([1]) ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([3]) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) На 16 март 2023 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“, за да осигури информация за политическите решения и да се създадат рамкови условия за увеличаване на растежа. Съобщението е структурирано около девет взаимно подсилващи се движещи сили в областта на конкурентоспособността. Сред тези движещи сили достъпът до частен капитал, научните изследвания и иновациите, образованието и уменията и функциониращият единен пазар се открояват като основни приоритети на политиката за реформи и инвестиции с цел справяне с настоящите предизвикателства, свързани с производителността, както и за изграждане на дългосрочна конкурентоспособност на Съюза и неговите държави членки. На 14 февруари 2024 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Годишен доклад от 2024 г. за единния пазар и конкурентоспособността“. В съобщението се описват подробно конкурентните предимства на европейския единен пазар и предизвикателствата пред него, като се проследява годишното развитие в съответствие с установените девет движещи сили на конкурентоспособността.

(4) На 21 ноември 2023 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2024 г., с което постави началото на европейския семестър за 2024 г. На 22 март 2024 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора на устойчивия растеж за 2024 г. във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 21 ноември 2023 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([4]) Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2024 г., в който не посочи Латвия като една от държавите членки, които могат да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията прие становище относно проекта на бюджетен план за 2024 г. на Латвия. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, както и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2024 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие Препоръката относно икономическата политика на еврозоната ([5]) („Препоръка от 2024 г. относно еврозоната“) на 12 април 2024 г. и съвместния доклад за заетостта на 11 март 2024 г.

(5) На 30 април 2024 г. влезе в сила новата рамка на Съюза за икономическо управление. Рамката включва новия Регламент (ЕС) 2024/1263 за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение, изменения Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета ([6]) за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит и изменената Директива 2011/85/ЕС на Съвета ([7]) относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки. Целите на новата рамка за икономическо управление са насърчаване на стабилни и устойчиви публични финанси, устойчив и приобщаващ растеж и устойчивост чрез реформи и инвестиции и предотвратяване на прекомерни бюджетни дефицити. С новата рамка за икономическо управление се насърчава също националната ангажираност и се поставя по-силен акцент в средносрочен план, наред с по-ефективно и по-съгласувано прилагане. Всяка държава членка трябва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план. Националният средносрочен фискално-структурен план съдържа фискалните ангажименти, ангажиментите за реформи и ангажиментите за инвестиции на държавата членка, които обхващат период на планиране от 4 или 5 години в зависимост от редовната продължителност на мандата на законодателния орган в съответната държава. Планът за нетните разходи ([8]) в националните средносрочни фискално-структурни планове трябва да спазва изискванията на Регламент (ЕС) 2024/1263, в това число изискванията консолидираният държавен дълг да следва правдоподобно низходяща тенденция до края на периода на корекция или да остане на разумни равнища под 60 % от брутния вътрешен продукт (БВП), а дефицитът по консолидирания държавен бюджет да бъде сведен и/или поддържан под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да изпълни съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, посочени в Регламент (ЕС) 2024/1263, периодът на корекция може да бъде удължен с най-много 3 години. За да подпомогне изготвянето на тези национални средносрочни фискално-структурни планове, на 21 юни 2024 г. Комисията публикува насоки относно информацията, която трябва да бъде предоставена от държавите членки в техните национални средносрочни фискално-структурни планове и в техните годишни доклади за напредъка. В съответствие с членове 5 и 36 от Регламент (ЕС) 2024/1263 Комисията предаде на държавите членки референтни траектории и техническа информация по целесъобразност. Държавите членки трябва да представят своите национални средносрочни фискално-структурни планове до 20 септември 2024 г., освен ако държавата членка и Комисията не се споразумеят да удължат този срок в разумни граници. В съответствие с националните си правни рамки държавите членки могат да обсъждат своите проекти на средносрочни

([4]) Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Препоръка на Съвета от 12 април 2024 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ C, C/2024/2807, 23.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Директива 2011/85/ЕС на Съвета от 8 ноември 2011 г. относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Нетни разходи съгласно определението в член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263: „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на i) разходите за лихви, ii) дискреционните мерки по отношение на приходите, iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица и vi) еднократните и други временни мерки.

планове с националните си парламенти, да поискат от независимите фискални институции да издадат становище и да проведат консултации със социалните партньори и други заинтересовани страни на национално равнище.

(6) През 2024 г. европейският семестър продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г., 2022 г. и 2023 г. продължават да бъдат еднакво актуални за плановете за възстановяване и устойчивост, които бяха преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(7) На 30 април 2021 г. Латвия представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 13 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия ([9]), който бе изменен на 8 декември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241 за актуализиране на максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да бъде включена главата за REPowerEU ([10]). Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, в което се посочва, че Латвия е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(8) В съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([11]) на 14 май 2024 г. Латвия представи националната си програма за реформи за 2024 г., а на 30 април 2024 г. — програмата си за стабилност за 2024 г.

(9) На 19 юни 2024 г. Комисията публикува доклада за Латвия за 2024 г. В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019 — 2023 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Латвия на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

(10) В съответствие с данните, потвърдени от Евростат, дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Латвия е намалял от 4,6 % от БВП през 2022 г. на 2,2 % през 2023 г., докато консолидираният държавен дълг се е увеличил от 41,8 % от БВП в края на 2022 г. на 43,6 % в края на 2023 г.

(11) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча ([12]) Латвия да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на фискалната политика ([13]), като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. На Латвия беше препоръчано да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Латвия беше препоръчано също да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма и други фондове на Съюза. Според оценките на Комисията фискалната позиция ([14]) през 2023 г. е била експанзионистична — 0,5 % от БВП, в условията на висока инфлация. Растежът на финансираните на национално

([9]) ST 10157/21 INIT; ST 10157 ADD 1.

([10]) Решение за изпълнение от 8 декември 2023 г. на Съвета за изменение на Решението за изпълнение от 13 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (15569/23; ST 15569/23 ADD 1).

([11]) Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики (ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

([12]) Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Латвия за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 112).

([13]) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. средносрочният потенциален растеж на производството на Латвия през 2023 г., който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 7,6 % в номинално изражение въз основа на 10-годишния среден реален потенциален темп на растеж и дефлатора на БВП от 2023 г.

([14]) Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики — както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на Съюза. Фискалната позиция се измерва като разликата между i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите (и с изключение на свързаните с кризата с COVID-19 временни извънредни мерки), включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма и други фондове на Съюза.

равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. осигури експанзионистичен принос към фискалната позиция в размер на 1,1 % от БВП. Това включва намалените с 0,4 % от БВП разходи по целевите извънредни мерки за подкрепа в полза на домакинствата и предприятията, които са най-уязвими по отношение на покачването на цените на енергията. Поради това експанзионистичният принос на финансираните на национално равнище нетни първични текущи разходи през 2023 г. не се дължеше на целевата извънредна подкрепа за домакинствата и предприятията, които са най-уязвими по отношение на покачването на цените на енергията. Експанзионистичният растеж на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) се дължеше на увеличението на заплатите в публичния сектор и социалните обезщетения. В обобщение, прогнозираният растеж на финансираните на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г. не е в съответствие с препоръката на Съвета от 12 юли 2022 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма и други фондове на Съюза, възлязоха на 1,5 % от БВП през 2023 г. Финансираните на национално равнище инвестиции възлязоха на 3,3 % от БВП през 2023 г., с годишно намаление от 0,1 процентни пункта в сравнение с 2022 г. Латвия финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма и други фондове на Съюза. Тя финансира публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийната сигурност, като например закупуването на електрически превозни средства за обществения транспорт, подобряването на енергийната ефективност на многофамилните сгради и стопанските имоти, модернизирането на електропреносните и разпределителните мрежи, централизирането на управлението на цифровите платформи и системи в публичния сектор, развитието на цифровите умения и цифровизацията на процесите в предприятията, развитието на широколентовата инфраструктура, както и насърчаването на цифровизацията в сектора на образованието. Тези публични инвестиции до голяма степен се финансират от Механизма и други фондове на Съюза.

(12) В програмата за стабилност за 2024 г. макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози предвижда реалният БВП да нарасне с 1,4 % през 2024 г. и с 2,9 % през 2025 г., като същевременно предвижда инфлацията (измерена с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ) да бъде 1,6 % през 2024 г. и 2,5 % през 2025 г. Очаква се при текущите политики ([15]) в програмата за стабилност за 2024 г. дефицитът по консолидирания държавен бюджет да нарасне до 2,9 % от БВП през 2024 г. и да спадне до 2,7 % от БВП през 2025 г., докато съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 45,2 % до края на 2024 г. и до 46,3 % до края на 2025 г. След 2025 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да намалее до 2,2 % от БВП през 2026 г., 2,0 % през 2027 г. и 1,7 % през 2028 г. Поради това се планира салдото по консолидирания държавен бюджет да остане под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП през периода на програмата. На свой ред, след 2025 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да намалее до 46,2 % през 2026 г., да нарасне до 48,8 % през 2027 г. и да спадне до 48,2 % през 2028 г.

(13) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 1,7 % през 2024 г. и с 2,6 % през 2025 г., а ХИПЦ-инфлацията да бъде 1,6 % през 2024 г. и 2,0 % през 2025 г.

(14) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,8 % от БВП през 2024 г., а съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 44,5 % до края на 2024 г. През 2024 г. въздействието на пълното премахване на мерките, свързани с енергетиката, до края на 2023 г. ще бъде повече от компенсирано от допълнителните разходи за увеличаването на заплатите в публичния сектор на учителите и администрацията, здравеопазването и образованието, както и допълнителните плащания за пенсионерите. Развитието на техническата инфраструктура на границата на страната ще допринесе за увеличаване на разходите за публични инвестиции. Очаква се въвеждането на авансови плащания на корпоративен подоходен данък във финансовия сектор и увеличаването на ставките за няколко акцизни продукта и на плащанията на дивиденти от държавни дружества да доведат до умерено нарастване на приходите. Според оценките на Комисията фискалната позиция се очаква да бъде експанзионистична — с 0,9 % от БВП през 2024 г.

(15) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходи в размер на 1,6 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма през 2024 г. в сравнение с 0,4 % от БВП през 2023 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства от Механизма, ще продължат да дават възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото или дълга по консолидирания държавен бюджет на Латвия.

(16) На 14 юли 2023 г. Съветът препоръча ([16]) на Латвия да гарантира разумна фискална политика, по-специално като ограничи номиналното увеличение на финансираните на национално равнище нетни първични разходи ([17]) през 2024 г. до не повече от 3,0 %. Когато изпълняваха своите бюджети за 2023 г. и изготвяха своите проекти на бюджетни планове за 2024 г., държавите членки бяха приканени да вземат предвид факта, че Комисията ще

([15]) В програмата за стабилност за 2024 г. се заявява, че съгласно текущите политики бюджетният дефицит през 2025 г. се очаква да бъде с 0,5 процентни пункта по-висок от целта за дефицита в програмата. Програмата за стабилност за 2024 г. не съдържа подробности относно мерките на политиката, които трябва да бъдат предприети, за да се гарантира спазването на целите за дефицита.

([16]) Препоръка на Съвета от 14 юли 2023 г. относно националната програма за реформи на Латвия за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия (ОВ C 312, 1.9.2023 г., стр. 125).

([17]) Нетните първични разходи се определят като финансирани на национално равнище разходи след приспадане на i) дискреционните мерки по отношение на приходите, ii) разходите за лихви, iii) цикличните разходи за безработица и iv) еднократните и други временни мерки.

предложи на Съвета да бъдат открити основани на дефицита процедури при прекомерен дефицит въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните първични разходи на Латвия, финансирани на национално равнище, се очаква да се увеличат с 4,9 % през 2024 г., което е над препоръчания максимален темп на растеж. Това превишение на разходите над препоръчания максимален темп на растеж на нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, съответства на 0,7 % от БВП през 2024 г. Нетните първични разходи през 2023 г. към момента на изготвяне на препоръката на Съвета от 14 юли 2023 г. обаче бяха по-малки от очакваното (с 0,9 % от БВП). Тъй като препоръката за 2024 г. беше формулирана като темп на растеж, при оценката на съответствието трябва да се вземе предвид и базовият ефект от 2023 г. Ако нетните първични разходи през 2023 г. бяха същите като очакваните към момента на изготвяне на препоръката на Съвета от 14 юли 2023 г., полученият темп на растеж на нетните първични разходи през 2024 г. щеше да бъде под препоръчания темп на растеж от 0,2 % от БВП. Като цяло оценката за нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, е, че те са изложени на риск да не бъдат в пълно съответствие с препоръките на Съвета.

(17) Освен това Съветът препоръча на Латвия да предприеме действия за постепенно прекратяване на действащите извънредни мерки за енергийна подкрепа, като използва съответните икономии, за да намали бюджетния дефицит възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. Съветът препоръча също така, ако нови увеличения на цените на енергията налагат нови или запазване на съществуващи мерки за подкрепа, Латвия да гарантира, че такива мерки за подкрепа са насочени към защитата на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално поносими и запазват стимулите за икономии на енергия. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните бюджетни разходи ([18]) за извънредни мерки за енергийна подкрепа се оценяват на 1,0 % от БВП през 2023 г. и 0,0 % от БВП през 2024 г. и 2025 г. Ако съответните икономии се използват за намаляване на бюджетния дефицит, както се препоръчва от Съвета, тези прогнози ще доведат до фискална корекция от 1,0 % от БВП през 2024 г., докато нетните първични разходи, финансирани на национално равнище ([19]), имат рестриктивен принос към фискалната позиция от 0,5 % от БВП през същата година. Извънредните мерки за енергийна подкрепа бяха постепенно прекратени през 2023 г. и 2024 г. Това е в съответствие с препоръката на Съвета. Не се предвижда обаче свързаните икономии да бъдат изцяло използвани за намаляване на бюджетния дефицит. Съществува риск това да не съответства на препоръката на Съвета.

(18) По-конкретно Съветът препоръча на Латвия също така да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира, че безвъзмездните средства от Механизма и други фондове на Съюза се усвояват ефективно, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. финансираните на национално равнище публични инвестиции се очаква да се увеличат от 3,3 % от БВП през 2023 г. до 3,4 % от БВП през 2024 г. Това е в съответствие с препоръките на Съвета.

(19) Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, и при условие че политиката остане непроменена, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,9 % от БВП през 2025 г. Съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 46,3 % до края на 2025 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2025 г. отразява главно положителната корекция наличности-потоци и бюджетния дефицит.

(20) Данъчните приходи на Латвия като дял от БВП остават значително под средните за Съюза, което ограничава финансирането за обществените услуги, по-специално здравеопазването и социалната закрила. През 2022 г. делът на данъчните приходи намаля до 30,3 % от БВП (в сравнение с 40,2 % от БВП в Съюза) — най-ниското равнище през последните 3 години. В областите на данъчното облагане, които са по-малко вредни за растежа, по-специално капитала и имуществото, Латвия все още е с резултати под средните за Съюза. Приходите от корпоративния подоходен данък постепенно се възстановяват след рязката низходяща корекция след реформата от 2018 г., докато кадастралната реформа за данъчно облагане на недвижимото имущество, така че да се отразят настоящите пазарни стойности, все още не е приета, въпреки че се работи по подобряване на методиката за кадастрална оценка. Относително ниските приходи от данъчно облагане на труда, въпреки относително високите данъчни ставки, показват, че съществува потенциал за увеличаване на приходите от данъци върху труда. Това дава основание за постоянни усилия за подобряване на спазването на данъчното законодателство и за пренасочване на икономическата дейност от сивата икономика към официалната икономика. Междувременно бедността и неравенството по отношение на доходите в Латвия остават високи. Сред държавите — членки на Съюза, Латвия има един от най-високите проценти на хора, изложени на риск от бедност и социално изключване, един от най-високите рискове от бедност за възрастните хора, както и едни от най-ниските пенсии в сравнение със заплатите. Освен това неравенството в доходите остава значително над средното за Съюза. Разликите в социалната подкрепа на общинско равнище, лошото качество и ограничената наличност на съществуващи социални жилища, както и значителните социално-икономически различия между регионите продължават да представляват предизвикателства за социалното приобщаване и пазара на

([18]) Стойността представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително приходите и разходите, и когато е приложимо, след приспадане на приходите от данъци върху извънредните печалби на доставчиците на енергия.

([19]) Този принос се измерва като промяната в първичните разходи на сектор „Държавно управление“, след приспадане на: i) допълнителното въздействие върху бюджета на дискреционните мерки по отношение на приходите, ii) еднократните разходи, iii) цикличните разходи за безработица, както и iv) разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма и други фондове на Съюза, спрямо средносрочния (10-годишен) среден темп на растеж на потенциалния номинален БВП, изразен като съотношение към номиналния БВП.

труда. Публичните разходи за здравеопазване в Латвия остават сред най-ниските в Съюза, което води до високо равнище на неудовлетворени здравни нужди и слаби здравни резултати. През последните години публичните разходи за здравеопазване и социална подкрепа временно се увеличиха на фона на извънредната подкрепа, свързана с пандемията, както и на други допълнителни ad hoc бюджетни средства. В бюджета за 2024 г. обаче се предвижда разходите на сектор „Държавно управление“ за здравеопазване да спаднат до равнището си от 2020 г. (4,7 % от БВП), а разходите за социална закрила да спаднат под равнището от 2020 г. (12,4 % от БВП, планирано за 2024 г., в сравнение с 13,3 % през 2020 г.). Средносрочните планове предвиждат допълнително намаляване на публичните разходи за здравеопазване, които ще възлизат на 4,1 % от БВП през 2028 г., докато публичните разходи за социална закрила се очаква постепенно да нараснат до 13,8 % от БВП през 2028 г.

(21) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се тези реформи и инвестиции да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок бързото и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително на главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Латвия по време на екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана за възстановяване и устойчивост до август 2026 г., от съществено значение е Латвия да продължи изпълнението на реформите и инвестициите. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(22) Като част от междинния преглед на програмите по линия на политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета ([20]) от Латвия се изисква да направи преглед на всяка програма по линия на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Кохезионния фонд (КФ) и Фонда за справедлив преход (ФСП) до март 2025 г., като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г., както и своя национален план в областта на енергетиката и климата. Този преглед представлява основата за окончателното разпределение на финансирането от Съюза, включено във всяка програма. При все че Латвия постигна напредък в изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване и Европейския стълб на социалните права, продължават да съществуват предизвикателства и остават значителни регионални различия между столицата Рига и останалата част от Латвия, по-специално Латгале на изток. Ускоряването на изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване е от решаващо значение. Договорените в програмите по линия на политиката на сближаване приоритети продължават да бъдат актуални. Важно е да се подкрепи капацитетът на предприятията за иновации и цифровизация, за да се повиши производителността. Подкрепата за мерките за енергийна ефективност в сградите и предприятията продължава да бъде приоритет. Също толкова важно е да се гарантира достъп до навременни и равностойни висококачествени здравни услуги и инфраструктура, социални услуги, включително социални жилища, като се продължи преходът към независим живот и грижи в общността. Активизирането, преквалификацията и повишаването на квалификацията на безработните, както и стимулирането на участието на пазара на труда за по-слабо представените групи продължават да бъдат приоритет. Подобряването на качеството и приобщаващия характер на образованието, заедно с повишаването на квалификацията и преквалификацията на възрастното население, следва да продължат. В контекста на междинния преглед на програмите по линия на политиката на сближаване следва да се обърне специално внимание на съществуващите регионални различия и осигуряването на адекватно равнище на инвестиции по отношение на материалните лишения (включително продоволствено и материално подпомагане). Латвия би могла също така да използва платформата за стратегически технологии за Европа, създадена с Регламент (ЕС) 2024/795 на Европейския парламент и на Съвета ([21]), в подкрепа на трансформацията на промишлеността с акцент върху интелигентната енергия и енергията от възобновяеми източници (напр. разположени в морето вятърни паркове), когато има интерес от страна на международни инвеститори, както и биоикономиката и биотехнологиите с интензивно използване на знания.

(23) Освен икономическите и социалните предизвикателства, разгледани в рамките на плана за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза, Латвия е изправена пред няколко допълнителни предизвикателства, свързани с бизнес средата, недостига на работна ръка и умения, както и прехода към чиста енергия и екологосъобразна икономика.

([20]) Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ОВ L 231, 30.6.2021 г., стр. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([21]) Регламент (ЕС) 2024/795 на Европейския парламент и на Съвета от 29 февруари 2024 г. за създаване на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP) и за изменение на Директива 2003/87/ЕО и на регламенти (ЕС) 2021/1058, (ЕС) 2021/1056, (ЕС) 2021/1057, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 223/2014, (ЕС) 2021/1060, (ЕС) 2021/523, (ЕС) 2021/695, (ЕС) 2021/697 и (ЕС) 2021/241 (ОВ L, 2024/795, 29.2.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

(24) Бизнес инвестициите в Латвия, които възлизат на 14,9 % от БВП през 2022 г., са малко под равнището на Естония от 16,5 % от БВП и малко над 13,1 % от БВП в Литва. Равнището на нетните частни инвестиции обаче остава сред най-ниските в Съюза, като през последните 5 години възлиза на 0,5 % в сравнение със средната стойност за Съюза от 3,5 %. Резултатите от инвестиционното проучване на Европейската инвестиционна банка от 2023 г. показват, че частните инвестиции са засегнати от висока степен на несигурност, липса на квалифициран персонал и високи разходи за енергия. През 2023 г. 77 % от латвийските дружества — един от най-високите проценти в Съюза — смятат, че регулирането на стопанската дейност е дългосрочна пречка за инвестициите. Освен това банковото кредитиране е слабо и действа като допълнителна пречка за бизнес инвестициите. За малките и средните предприятия е особено трудно да получат кредит. Това се дължи отчасти на техния по-висок кредитен риск, но също така и на високите разходи за кредитиране, строгите изисквания за обезпечение и административната тежест. Банковият сектор е концентриран, което води до слаба конкуренция между банките — един от факторите за високите лихвени проценти. Продължаването на усилията за увеличаване на конкуренцията в банковия сектор, включително чрез по-голяма прозрачност по отношение на лихвените проценти и други разходи, свързани със заемите, би насърчило кредитирането в средносрочен план. Освен това публичното кредитиране и гаранционните схеми за стратегически важни инвестиционни области, като например екологичния преход и регионалното развитие, биха могли да увеличат ефективната конкуренция на банковия пазар. В допълнение увеличаването на наличието на източници на финансиране, различни от банковото, би било от полза за бизнес инвестициите. Сивата икономика е дълготраен проблем за бизнес средата, който възпрепятства инвестициите, развитието на уменията и вследствие на това дългосрочната конкурентоспособност. Според латвийските бизнес организации сивата икономика нарушава конкуренцията и стимулира предприятията да останат малки. Освен това според латвийските банки преобладаващата сива икономика и слабите счетоводни баланси на дружествата са основни пречки пред по-високото кредитиране на предприятията.

(25) Недостигът на работна ръка и умения в Латвия се увеличава. В съчетание с демографските предизвикателства и намаляващото население в трудоспособна възраст това представлява предизвикателство за конкурентоспособността на страната. През 2023 г. най-големият недостиг на работна ръка беше в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) — сектори, които са от голямо значение за повишаването на производителността, както и в екологичния и цифровия преход. До 2030 г. най-значимият недостиг се очаква в областта на инженерството, производството и строителството, науките, математиката и информационните технологии. Освен това Латвия продължава да е изправена пред недостиг в здравеопазването и социалните грижи. 91 % от латвийските дружества — което е над средното равнище от 81 % за Съюза — посочват липсата на квалифицирана работна ръка като пречка пред инвестициите. Ниският дял на завършилите висше образование в областта на технологиите, инженерството и науките и произтичащата от това липса на изследователи в тези области са едни от основните пречки пред укрепването на капацитета на Латвия за научни изследвания и иновации, особено в частния сектор. Висококачествените системи за образование и обучение, съобразени с променящите се нужди на пазара на труда, добре насочените мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация и по-добрите условия на труд са от ключово значение за намаляване на недостига на работна ръка и умения и за подобряване на конкурентоспособността на страната, както и за стимулиране на цифровия и екологичния преход. Макар че неотдавнашните реформи направиха професионалното образование и обучение по-гъвкаво и привлекателно, необходими са непрекъснати усилия за модернизиране и подобряване на предлагането на обучения. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, мерките за обучение трябва да бъдат достъпни, включително за нискоквалифицираните работници и в различните региони.

(26) Латвия има един от най-високите дялове на енергия от възобновяеми източници в Съюза. Това се дължи най-вече на производството на електроенергия от водноелектрически централи и на високата степен на използване на биомаса, главно в сектора на отоплението. Съществува възможност за допълнително диверсифициране на енергийния микс от възобновяеми източници на страната. През 2022 г. и 2023 г. в Латвия се наблюдава увеличение на инсталираните мощности за слънчева и вятърна енергия, но тези мощности остават значително под равнищата, инсталирани както в Естония, така и в Литва. За да увеличи дела на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия, особено благотворно за Латвия би било използването на вятърна и слънчева енергия, както и увеличаването на производството от тези източници. Въпреки някои ограничени действия, планирани в рамките на националния план за възстановяване и устойчивост, са необходими допълнителни усилия за премахване на оставащите пречки при издаването на разрешения за изграждането или инсталирането на съоръжения за производство на вятърна и слънчева енергия. Освен това Латвия би могла да предприеме допълнителни действия за насърчаване на гъвкавостта на търсенето, като например съхраняване на енергия, притежавано от крайните потребители, и участие в разпределени енергийни ресурси и в услуги за балансиране и гъвкавост. Тя би могла също така ясно да определи ролите на някои участници на енергийния пазар, като например агрегаторите на търсене в малък мащаб. Отделно от това, заявленията за разрешения за присъединяване към мрежата за съоръжения за производство на енергия от възобновяеми източници значително надвишават наличния капацитет на електроенергийната мрежа, поради което издаването на нови разрешения е спряно от юли 2023 г. Това показва, че съществува възможност за по-нататъшни регулаторни действия.

(27) Напредъкът на Латвия към кръгова икономика трябва да се ускори, за да бъдат постигнати целите на Съюза за кръгова икономика. Показателите за устойчив икономически растеж са под средните за Съюза, а материалният отпечатък на страната нараства. Латвия е със средни резултати в областта на екологичните иновации и би имала полза от ускоряването на прилагането на кръгови бизнес модели и от увеличаването на инвестициите в екоиновации с цел

повишаване на ефективността на ресурсите и конкурентоспособността. Латвия е постигнала напредък в своята система за управление на отпадъците, но все още депонира повече от половината от битовите си отпадъци.

(28) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2024 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят Препоръката от 2024 г. относно еврозоната. За Латвия препоръки 1, 2, 3 и 4 спомагат за изпълнението на първата, втората, третата и четвъртата препоръка, изложени в Препоръката от 2024 г. относно еврозоната,

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия да предприеме през 2024 г. и 2025 г. следните действия:

1. Да представи своевременно средносрочния фискално-структурен план. В съответствие с изискванията на реформирания Пакт за стабилност и растеж да ограничи растежа на нетните разходи ([22]) през 2025 г. до равнище, съобразено, наред с другото, с поддържането на дефицита по консолидирания държавен бюджет под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП и поддържането на разумно равнище на консолидирания държавен дълг в средносрочен план. Да разшири данъчната основа, включително на имуществото и капитала, и да увеличи адекватността на здравното обслужване и социалната закрила.

2. Да продължи бързото и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, като осигури приключването на реформите и инвестициите до август 2026 г. Да ускори изпълнението на програмите по линия на политиката на сближаване. В контекста на междинния преглед на тези програми да продължи да се съсредоточава върху договорените приоритети, като предприеме действия за по-успешно преодоляване на трайните регионални различия и неравенства, като същевременно взема предвид възможностите, предоставени от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“ за подобряване на конкурентоспособността.

3. Да подобри бизнес средата чрез намаляване на административната и регулаторната тежест за дружествата и подобряване на достъпа до финансиране за малките и средните предприятия, включително чрез публично кредитиране и гаранционни схеми, насочени към улесняване на инвестициите от стратегическо значение и засилване на конкуренцията на финансовите пазари. Да предприеме действия във връзка с недостига на работна ръка и умения, особено в областта на НТИМ и в други специалности, необходими за екологичния и цифровия преход, както и в социалния и здравния сектор, включително чрез целенасочено повишаване на квалификацията и преквалификация и подобряване на условията на труд.

4. Да ускори внедряването на вятърна и слънчева енергия чрез подобряване на процедурите за издаване на разрешения и насърчаване на гъвкавостта на търсенето. Да насърчава прехода към кръгова икономика чрез екоиновации и устойчиви практики за управление на ресурсите.

Съставено в Люксембург на 21 октомври 2024 година.

За Съвета

Председател

NAGY I.

([22]) Съгласно член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на разходите за лихви, дискреционните мерки по отношение на приходите, разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и еднократните и други временни мерки.